

oogenblik in hun leven ontvankelijk waren voor wat „*délicatement tendre*” was, voor wat natuurlijk en zuiver was, dat het leven hen geen enkel oogenblik verraste en veroverde, dit was de diepste reden voor een haat, invretend als vitriool en koud als het ijs van de Polen, maar van een koude die de heftigste hitte nabij komt. Overal was zijn glimlach een beschuldiging en vergeving terzelfdertijd; slechts voor deze zielen was zijn haat onherroepelijk en zijn aanval vernietigend. Als alle groote schrijvers, had Stendhal een onweerstaanbaren drang naar waarheid, maar een nog grootere, een onleschbare dorst naar leven, naar levend leven, naar de ontroering die alles opneemt en alles vergeeft, naar het Goddelijk onverwachte in den mensch en in het leven. En deze zielen waren dood, en overal waar zij kwamen, brachten zij dezen dood mede en verstikten het leven in zijn argeloozen groei. Zij brachten de vertwijfeling der verveling, en daar alle eenvoudige woorden bij Stendhal een veel intenser en dieper zin aannemen dan zij uit zich zelven hebben, zou men beter nog kunnen zeggen, dat zij de hel op aarde brachten.

En ook zijn helden, Julien Sorel uit „*le Rouge et le Noir*” en Fabrice del Dongo uit „*la Chartreuse de Parme*”, zijn figuren die zich tegenover deze maatschappij verdedigend opstellen, zij zijn in deze maatschappij als soldaten in het veld. Een der meest onbeteekenende toevallen, die hen treffen kan, is de dood. Als bij soldaten is hun doel vernietiging en zelfbehoud, en alle wapens zijn hun daarbij goed, ook die van den tegenstander zelve. Ieder uur van hun leven is strijd en waakzaamheid, en ieder geluk dat hun tegenkomt, wordt hartstochtelijk en gulzig gedronken, alsof er geen morgen voor is. Temidden van deze maatschappij die door de Heilige Alliantie, dit wanproduct van politieke vroomheid, werd ingewijd, zijn zij helden van wil en onstuimigheid, en ook in hun karakters ligt het vreemde mengsel van dollen moed en berekenende tactiek, dat hun schepper en op grootere gebied, Napoléon

zelve eigen was. Ook zij hebben Napoléon tot hun levensvoorbeeld en levensafgod verkozen. Het hoeft hierbij niet gezegd, dat zij ziel van Stendhals ziel zijn, de dragers van zijn karakter in telkens gewijzigde omstandigheden. Hoewel zij, voor een niet gering deel, de dragers ook zijn van zijn droomen, gelijk bij alle groote kunstenaars: de belichaming van al den strijd en schoonheid die de kunstenaar in zijn leven heeft gedroomd te ontmoeten en die hem nimmer is tegengekomen.

Zoo Julien Sorel. Het lot heeft hem geworpen in de denkbaarst slechte omgeving, te midden van onmenschelijk ruwe en verstompte boeren, die het vreemde, fijnere wezen met de groote en schuwe oogen met instinctieven haat verdrukken en vertrappen. Maar dit wezen heeft een machtigen wil, een hevige trots en een groot verstand. Hij heeft ook een groote ontvankelijkheid voor al wat teeder en waarachtig is, maar het leven heeft die ontvankelijkheid al dadelijk wreed in hem verstoord. De eenige gedachte die uit dit leven met des te grootere hevigheid in hem opstijgen kan, is, niet eronder te bezwijken, en zijn plaats te veroveren onder de zon, tot iederen prijs. Doch hij heeft al vroeg gezien, dat den breeden weg dien hij zich droomde, de weg der groote en heerlijke wapenfeiten, niet meer open staat. Hij ziet dat de priesters alle verhoudingen beheerschen. Hij zal dus priester worden. Weliswaar heeft hij een afkeer van alle huichelarij, en heeft een oudoom, de eenige die zich het gehate kind aantrok, hem zijn gloeiende soldatenvereering voor Napoléon overgedragen, maar deze ziel is verbitterd en gekneusd voor zij het daglicht zag: zij vroeg slechts argeloos te mogen ontbloeien en zij ziet zich, zonder te weten wat zij misdeed, vanaf haar vroegste bewustzijn reeds omringd van wreedheid en vijandigheid. Doch de levensdrang, de drang tot daad en liefde en schoonheid is in deze ziel smartelijk en hevig. Wat blijft haar dus anders over, dan ieder wapen aan te grijpen, dat zich aanbiedt? Het